СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIII. Ч. 105. Джерзи Сіти, Н. Дж., вівторок, 7 травня 1935. VOL. XLIII. No. 105. Jersey City, N. J., Tuesday, May 7, 1935. THREE CENTS

ВЕЛИКА СТИХІЙНА КАТАСТРОФА В БРАЗИЛІЇ

РІО ДЕ ЖАНЕЙРО. — Зливні дощі, що тревали без перерви пять днів, викликали величезні повені в провінції Бразилії Баія. Впало за цей час коло 60 цалів дощу. Повінь завалила коло 500 домів у місті Баія та в околиці, між ними старий готель „Париж".

Обчисляють, що у водах бурхливих рік згинули коло 400 осіб. Коло тисячі родин лишилися без даху над головою. Повені перервали всяку лучбу з містом. Це відбивається на доставі поживи; ціни на їжу пішли дуже вгору.

Через зливні дощі повсувалися в ріжних місцях горби й гори, через що повалилося багато домів.

О. КОКЛИН НЕ ХОЧЕ ТРЕТЬОЇ ПАРТІЇ.

ДІТРОЙТ (Мишиґен). — О. Чарлз Коклин, відомий римо-католицький радіовий проповідник, говорив у своїй недільній проповіди на радіо, що його „Краєвий Союз Суспільної Справедливости" не буде попирати ніякої політичної партії, а тільки ріжні конкретні політичні пляни та поодинокох політичних діячів, які відповідають його засадам.

Проповідник заявився виразно проти пляну сенатора Винсона про бонус для ветеранів та за проєкт сенатора Петмена. Він радив своїм слухачам негайно посилати в тій справі телеграми до сенаторів і конґресменів.

ВИКОНАЛИ КАРУ СМЕРТИ НА ГЕРОЮ „АМЕРИКАНСЬКОЇ ТРАГЕДІЇ".

БЕЛЕФОНТ (Па.). — У місцевій стейтовій тюрмі виконано в понеділок по опівночі кару смерти на Роберті Едвардсі, 22-літнім мешканці міста Вилкс Баре, за вбивство своєї нареченої, Фреди МекКечні.

Справа Роребта Едвардса набрала в Америці широкого розголосу через те, що події його злочину дуже подібні до фактів у повісти відомого американського письменника Теодора Драйзера під наголовком „Одна американська траґедія".

Велике число людей взивало пенсилвенійського ґовернора, щоби він помилував Едвардса, але ґовернор не захотів цього зробити.

ХОЧУТЬ ГОЛОСУВАННЯ МІЖ СТРАЙКАРАМИ В ТОЛІДО.

ТОЛІДО (Огайо). — Посередники Департаменту Праці хочуть зарядити між робітниками підприємства Шевроле в Толідо голосування над проєктом полагоди страйку, котрий предложили ці посередники.

Юнія, що викликала страйк, добилася від урядових посередників, щоб голосування відбувалося під доглядом Департаменту Праці, а не Автомобільної Робітничої Праці, та щоб тільки ті робітники голосували, що працювали в фабриках дня 23-го квітня.

НОВА ЯЗВА ГРОЗИТЬ ДОМАМ.

ОРЕНДЖ (Ню Джерзі). — Урядники повітового уряду рільництва остерігають населення перед новою язвою, що, мовляв, загрожує щонайменше 2,000 домам. Є нею терміти, себто великі мурашки.

Кажуть урядники, що в цьому повіті щонайменше 500 власників домів пробують надармо винищити термітів, що належать до домів та підгризають нижчі деревляні части домів. Найгірше, те, що власник не побачить шкоди, аж поки терміти подірявлять дерево так, що його треба викидати й заступати іншим.

Урядники радять власникам давати вузенькі листовки з нержавіючого металю на край стін фундаменту, загинаючи ці листовки на один цаль униз. Кажуть, що терміти через метал не перелізуть, а ті, що сидять у дереві, згинуть.

НЕЩАСЛИВИЙ ВИПАДОК ВІДОМОГО АКТОРА.

ЛОС АНДЖЕЛЕС (Каліфорнія). — В автомобільним випадку недалеко мексиканської границі згинули: Джан Куґен, батько відомого зі свого дитинства актора Джекі Куґена; його приятель і фільмовий актор, Деркин; та два інші чоловіки. Один лише Джек Куґен вийшов з випадку з життям, але з таким сильним потрясенням нервів, що його треба було післати до санаторії.

Самий актор не може ще докладно розказати, як скоїлася подія. Він знає тільки, що батько його керував автом, що на дорозі в місці, де дорога йде над пропастю, появився проти них інший автомобіль, яким керувала жінка, та що батько пробував виминути цей автомобіль і через те їх автомобіль звалився в пропасть.

МІНІСТЕР КРИТИКУЄ ДУХОВЕНСТВО.

Канадійський державний секретар С. Г. Каган промовляв недавно в Монтреалі й між іншим скритикував місцеве духовенство, що надто багато проповідує на теми політичні й економічні, хоч нічого не знає про ті справи. Проти цієї критики виступила канадська ліберальна преса. Вона підчеркує, що коли мова про розуміння таких проблем, то ледви чи розуміє їх міністер Каган і цілий домініяльний уряд, які оцінювати їх по їхніх ділах. Щодо духовенства — каже ця преса — то може й воно не визнається добре в політичних та економічних справах, одначе коли бачить, що політичні й господарські обставини в краю щораз більше погіршуються, то не може стерпіти, щоб не звертати на це уваги урядових і неурядових політичних кругів.

ВІСІМ ПРОЦЕНТІВ НЕЗАКОННИХ УРОДИН.

Протягом 1934 р. в Саскачевані (Канада) було вісім процентів уродин, які були незаконними. Про це говорили на засіданню соціяльної ради і кілька священиків просили, щоби виступити з боротьбою проти розгнузданого життя. Розказували, що 13-літні хлопці і дівчата ходять на пияцькі забави.

УКРАЇНСЬКИЙ КОНЦЕРТ У БУЕНОС АЙРЕСІ.

В неділю, 30-го березня ц. р., в салі литовського Т-ва „Просвіта" влаштовано концерт, який випав понад сподівання гарно. Багата програма з хорових, сольових та дуетових продукцій, доповнена щебетом загально знаної „наймешої" декляматорки, Лідії Макарух, переносила присутних милими споминами до Рідного Краю, будячи в них гарячий запал у серцях до рідної справи, за яку українська молодь накладає життям.

Мішаний хор співав під управою п. В. Ольшанецького, а національні танки виконали члени Т-ва „Сокіл".

Згаданий концерт мав повний моральний і матеріяльний успіх, даючи бажану сатисфацію впорядчикам і присутнім. Після концерту відбулася товариська забава, на якій переведено збірку на Рідну Школу, на що зібрано $44.65.

БРАЗИЛІЙСЬКА БАВОВНА.

Бразилійська бавовна здобуває собі щораз нові ринки. Сан Павло, завівшися на каві, кинувся до плекання бавовни, і не завівся. Бразилійської бавовни пошукують тепер, головно німецькі купці. Багато купців німецьких тепер перебувають у Лондоні і викуповують бавовну, переважно бразилійську. Фінляндія в 1934 р. закупила бразилійської бавовни на суму 4,189,092 марок.

ЕМІҐРАНТИ ДО САН ПАВЛА.

Міністерство праці в Бразилії дало дозвіл, щоби стейт Сан Павло спровадив на власний кошт і відповідальність через пристань Сантос 500 німецьких родин, що втекли були перед колективізацією в СРСР, 100 родин Еспанців і 50 Росіян, що мають приїхати з Індії. Можливе, що між тими Росіянами буде неодин „Малорос".

ДУХОБОРСЬКИЙ ПРОВІДНИК ЗНОВ У ТЮРМІ.

Провідник канадських духоборів, Петро Веригін, почав відсиджувати кару дво-місячної вязниці за побиття свойого бувшого перекладача Фріца Аметера. Його засудив вінніпеґський поліційний суддя, а манітобський апеляційний суд затвердив присуд. Біля 300 духоборів у Нелсон, Б. К., влаштували демонстраційний похід проти засудження Веригіна й домагалися негайного звільнення його. Одначе Веригін заявив начальникови вязниці в Гединґлі, Манн., де відсиджує кару, що той похід влаштували напевно провокатори, які в той спосіб хочуть пошкодити Веригінови, якого урядові круги в Канаді і так уважають не дуже побажаним у країні.

ПІЛЬНІ КОНИКИ ЗАГРОЖУЮТЬ МЕНШОЇ ЧАСТИНІ СТЕПОВИХ ПРОВІНЦІЙ.

Федеральний міністер рільництва заявив у домініяльним парляменті, що за винятком Манітоби в степових провінціях Канади язва пільних коників загрожує меншому просторови, як це було минулого року. Міністер вірить, що завдяки удосконаленню способів боротьби з тією язвою та зменшенню кошту отруї проти тих шкідників цього року легко вдасться знищити 90 відсотків пільних коників.

ЗАБАВКА БАНЬКОЮ ВІД НАФТИ ПРИЧИНОЮ СМЕРТИ ДВОХ ДІТЕЙ.

В хаті Василя Гнатюка в місцевості Тюлон у Манітобі двоє маленьких діточок бавилися банькою від нафти. Бавився 4-літній Степанко з 3-літньою своєю сестричкою Стефкою, а батько й мати були заняті працею в клуні. Наразі родичі почули жалісний крик. Коли вбігли до хати, то побачили два стовпики вогню. Це горіло убрання на їх дітях. Батько схопив дітей і виніс їх на двір та почав качати в снігу. Вогонь погашено, однак уже запізно, бо діти так попеклися, що дві години пізніше померли у шпиталі. Показується, що діти бавилися банькою від нафти, скропили нафтою свої убрання, а вогонь повстав, коли на близилися до горячої печі.

ТЯЖКИЙ ДОНОС НА ВИЗИСКУВАЧІВ.

Союз корабельних вантажників у Бразилії вислав до міністра праці меморіял ось такого змісту: Деякі корабельні компанії бразилійські і заграничні замісць винаймати до навантажування кораблів робітників, зорганізованих у Союзі, спроваджують їх з Портуґалії. Компанії розселюють тих наемників по запущених островах, де вони мусять день і ніч працювати за смішну заплату. Ці острови, каже меморіял, це маґазини наемників, що живуть майже як невільники. Вони мусять виконувати ріжнородні праці і бути готовими як у день так і в ночі на перший заклик наглядача.

ПОПОВНИВ САМОГУБСТВО.

У Блейк Лейк, Саск., повісивсь у стодолі на своїй фармі 49-літній фармер Василь Заячківський. За причину розпучливого вчинку подають тяжкі фінансові обставини Заячківського.

ФАРМЕРСЬКІ ПОСЛИ ЗА НЕПАРТІЙНИЙ УРЯД.

Підчас дібати над буджетом кілька албертійських послів у провінціональному соймі накликали зірвати з партійною політикою як у провінції так і в домінії. Коли би були безпартійні уряди, то не булоб у соймах і парляменті деструктивно критикуючих балачок, а посли обговорювалиб і вирішувалиб справи, що справді корисні для суспільства, кажуть вони.

САМОВБИВСТВО НА ШИНАХ ЗАЛІЗНИЧОЇ ДОРОГИ.

У Бенф, Алта., Стефан Куликовський, 34-літній робітник на сіпіярській секції, позбавив себе життя у той спосіб, що поклав на шини перед надходячим поїздом свою голову; очевидно поїзд відрізав Куликовському голову. Залізнича служба виділа, як Куліковський поклався на шинах, одначе поїзду здержати не могла.

ПІЗНАЙ СЕБЕ САМОГО.

Під таким гаслом відкрито в Берліні виставу „Чудо життя", яка своїми розмірами дорівнює міжнародній виставі минулих років у Дрезні, відомій під назвою „вистава гігієни" Звертає увагу відділ, де наглядно зображено всі життєві функції людського організму. При цьому багатьом довелося ствердити, що вони краще знають нпр. автовий мотор, чи машинку до писання, як себе самого. Кожна чинність людського організму знайшла там свій вислів у відповідному моделі, прозорому, що всякому все видно. Скляний прозорий чоловік є дійсно чудом техніки. Є теж багато цікавих річей, які кожному треба знати, а які невідомі, як нпр., що людина денно пропускає крізь легені 32 куб. м. повітря, що крізь серце денно переходять 10,000 літрів крови і т. п. Кому нпр. відомо, що кости людських ніг є такі міцні, що можуть вдержати на собі тягар, рівний вазі 80 людей, або 4 проц. усіх мужчин є сліпі на червоно-зелені барви? Без води ніяке життя не є можливим. Це також представлено на виставі дуже символічно відповідним водограєм. Дальше йде зразкове уладження дитячого садку, завдання жінки в народі, кухонні справи, людське віджвилення, плекання раси і здорового потомства, охорона здоровля перед заразливими половими недугами, виховання людей на здорових членів нації, кухня для діетного віджвилення, праця як чинник для піддержання здоровля, людські мешкання, та що найцікавіше, видимість невидимого досі світа в так званому мікровиварійому. При помочі мікроскопу і проєкційного апарату глядачі бачать усе те, чого голим оком бачити не можна, світ і життя мікробів у краплі води чи іншого середовища. Все те дивне життя переходить перед глядачем у величезних розмірах і викликує подив, бо не кожному дана змога приглянутися безпосередньо цьому життю крізь мікроскоп. Чи не найбільше зацікавлення на початку вистави викликує скляний прозорий чоловік. Як з одного боку наглядність усіх процесів життя, так з другого сама удосконалена техніка, яка дала змогу наглядно і в дійсній величині представити такі зложені функції, як життя в усіх його проявах.

НІМЕЦЬКІ ГОЛОСИ ПРО СМЕРТЬ М. ГРУШЕВСЬКОГО

БЕРЛІН (ВУНІ). — Відомий географ, проф. Альбрехт Ценк, пише з нагоди смерти Михайла Грушевського таке: „Щирим сумом сповняє мене вістка про смерть Михайла Грушевського, до якого, як до визначного вченого, мав я завше щиру пошану. Цеж він був тим, що оживив українську народню думку і міцно обґрунтував її своїми розсяглими історичними студіями". Проф. Ганс Кох з доручення університету в Кенігсберґу пише: „На жаль, через перебіг семестрового навчання ніхто з нас не міг взяти участи у Вашім жалібним святі (Жалібна Академія, влаштована Українським Науковим Інститутом у Берліні. — Ред.), але ми запевняємо Вас у нашім найщирішим співчуттю з приводу Вашої втрати та в нашій найглибшій пошані до діл Вашого покійного як людини і вченого. Справедливо, що Михайло Грушевський як дослідник і політик в першу чергу належить своїй нації, бездержавному українському народови. Та доробок його багатого духа в здобутках української історіографії і його зразкова велич у біді й вигнанню є понадціональним, загальнолюдським добром. Безупинне передавання його людству, а зокрема німецькому народови має стати надалі одним з найближчих завдань нашого Інституту. Мертвому духовому і колишньому політичному провідникови українського народу „вічная память".

ВИБОРЧІ НАДУЖИТТЯ В ЮГОСЛАВІЇ.

БІЛГОРОД (Югославія). — Урядово стверджують, що уряд здобув при виборах 60% мандатів, що вважається великою побідою. Опозиція, згуртована біля хорватського провідника д-ра Владка Мачека і бувшого югославського премієра Люби Давидовича, здобула 30% мандатів, а лишніх 10% приналежать ріжним дрібним групам.

Давидович заявив з приводу виборів: „Я дам голову за те, що нема ні одного закона, якого не нарушено би підчас виборів". Вибори ведено під страшним терором. Поліція побила до непритомности товпу, що кричала по вулицях Білгороду „хай живе Мачек", чи витала окликами Давидовича, як він переходив вулицями.

ХОРВАТИ ПОПЕРЛИ МАЧЕКА.

ЗАГРЕБ (Хорватія). — Хоч поарештовано по передодні виборів сотки провідних одиниць, народні маси голосували солідно на лісту, виставлену своїм провідником, д-ром Владком Мачеком.

ІТАЛІЙСЬКЕ ВІЙСЬКО ТЕРПИТЬ ВІД ПОСУХИ І ХВОРІБ.

ЛОНДОН. — Сюди доносять відомости про положення італійської армії в Африці, яка розтаборилася в краю Сомалі й Еритреї. Молоді жовніри, спроваджені з Італії, цілком не спосібні до воєнних операцій, бо не привикли до клімату. Ціла та територія є надзвичайно горяча. А води тут дуже мало. Пють з тих жерел, де видно на дні повно хробів. Військові частини змушені перебувати там, де є хоч трохи води. Та знову там терплять від малярії.

Розповідаючи про те, Анґлійці пригадують собі свою власну давню кампанію і кажуть, що Анґлія залишила ті землі, бо не виплачувалося за них вести війну. Там не можна навіть виживити військо. Тепер спроваджують поживу в більшій части з Італії.

АНҐЛІЯ СВЯТКУЄ КОРОЛІВСЬКИЙ ЮВИЛЕЙ.

ЛОНДОН. — Одна з найбільше демократичних держав, Анґлія, святкує 25-літній ювилей правління короля Юрія V. з величезною помпою. Та кажуть, що та помпа не є нічим вимушеним, а природнім виявом привязання до королівської родини. Короля Юрія шанують загально за його простоту і надзвичайно совісне сповнювання обовязків.

НІМЕЧЧИНА РОЗБУДУВАЛА ЛЕТНИЦТВО ЗА ДВА РОКИ.

БЕРЛІН. — Міністер летництва, ґенерал Ґерінґ, дозволив визначний анґлійській репортерці оглянути ближче ті місця, де знаходяться вибудувані німецькі військові літаки і де будуються нові. Він заявив, що вся та розбудова ведеться не довше як два роки. Репортерка, оглядаючи нове місто під Берліном, яке виросло в звязку з розбудовою летництва, не могла надивуватися, як це могло так скоро статися.

ЗВІДКИ НІМЦІ БЕРУТЬ ГРОШІ?

ЛОНДОН. — Багато людей ломлять собі голови, звідки Німеччина може діставати ті великі суми, які потрібні на розбудову фльоти чи летництва, на зброєння, а тепер ще на удержання збільшеної армії. Кажуть, що все те вона покриває внутрішньою позичкою, подібно, як це вона робила підчас світової війни. Кажуть далі, що кінець кінцем, як прийде через те до фінансового краху, то потерпіть на тім найбільше ті чужинці, що повкладали в Німеччину свої капітали, зглядно дали їй позички.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи.		Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число з пятниці (з англійською частю):		Friday's Issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$ 2.00	One year	$ 2.00
На пів року	$ 1.25	Six months	$ 1.25
В Джерзи Сиці і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$4.75
На три місяці	$2.50	Three months	$2.50

За оголошення редакція не відповідає.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

НА ДОРОЗІ ДО АМЕРИКАНСЬКОГО ФАШИЗМУ

Коли три роки тому відомий соціялістичний лідер Нормен Томас почав остерігати Американців перед небезпекою фашизму в Америці, його власні товариші висміяли його як людину, що страшить людей неможливими річами. Нині маятник пішов у противну сторону так далеко, що вже навіть багато з тих, що колись його висмівали, признають можливість фашизму в Америці.

Про цю власне справу появилась недавно книжка американського публіциста Реймонда Ґрема Свинґа під наголовком: Предтечі американського фашизму. Автор цеї книжки, нині широко поширеної в Америці, приходить до переконання, що в Америці йде до фашизму. Він показує виразно, як ціла низка людей, як Ґуї Лонґ, о. Коклин, д-р Тавнсенд, сенатор Билбо, Вилієм Рендолф Герст приготовляють своїми проповідями, бесідами, статтями, проєктами ґрунт під американський фашизм.

Робота цих людей зробила вже для американського фашизму багато. Передовсім вони знищили можливість повстання третьої, ліберальної, партії. Нині такої можливости вже нема, щоби повстала партія, яка йшла би відважно за реформи капіталізму в користь широких верств населення. Їх аґітація розбудила вже достаточно середню клясу, котра все починає фашистівський переворот, себто клясу дрібних капіталістів і підприємців, котрим грозять з одного боку великі підприємці, а з другого боку робітники. Їх демаґоґія вже наловила багато прихильників серед робітництва. Тепер для фашистівського перевороту треба ще, щоб фашистівські демаґоґи, що підготовляють фашистівський переворот, зі собою погодилися та добилися торгу з плютократією, себто великими багачами.

Правда, має теж американський фашизм іще багато нагод поховзнутись. О. Коклин, наприклад, має ріжні клопоти з ловленням робітників. Має їх тепер Лонґ. Про Герста й не казати. Мають вони всі клопоти з американською демократичною традицією. Для завершення фашистівського перевороту треба би теж якогось моменту, що обєднав би Американців коло одної націоналістичної ідеї, в імя котрої можна би всіх людей у краю рівняти під один стрихулець, як це роблять Мусоліні й Гітлер. Є ще багато можливостей для невдачі, але рівночасно є теж дуже багато можливостей, що й Американці вхопляться фашизму як засобу ратування капіталізму, коли інші заходи не поможуть.

Переконаємося тоді в Америці на своїх плечах про вартість того, що ми часто в інших, не думаючи, подивляємо.

ВІДПОВІДНА ЛЮДИНА НА ВІДПОВІДНЕ МІСЦЕ

(Стаття, відзначена 3-тою нагородою американського Українця І. Тихого на конкурсі „Діла" на тему: „Засоби й можливости розбудження і плекання людської енерґії").

Знаходимося в тісних обставинах життя, безробіття росте, нужда зневолює людей зрікатися навіть найконечніших потреб життя, — недоля тисне. А що кожний натиск родить протиставник-реакцію, тож не диво, що появляються проєкти, як ратуватися. Історія нас учить, що терпіння і невдача не все були прокляттям, а навпаки, ставали джерелом діяльности, руху... „Потреба є матірю винаходів".

1. Людська доля.

Одною з прояв спротиву проти недолі є ріжні проєкти розбудови варстатів праці. Але ті проєкти в нічому не поправлять нашого положення. Вони довго, довго будуть лежати замаґазиновані в книжках, не в силі облегчити людям тягару нужди. Досвід показує, що і капітали не вистарчають: большевія розбудувала капіталами безліч машин, які часто стоять нечинні і ржавіють. Найбистріший розум з його найкращими проєктами мало поможе, якщо не звернемо всієї уваги на апарат, сильніший від розуму і грошей, апарат, що є мотором усього поступу: на людську волю. Але людської волі не можна осягнути за гроші, людина не дістає її від природи задурно, її треба розбудувати, чи пак виховати. Але тому, що сильнішу волю може мати й людина етично безвартна, то питання людської волі нерозривно звязане з питанням внутрішньої культури людини — її характеру. Тільки людина з внутрішньою культурою може спрямовувати акти волі на далекі цілі — ідеї. Примітивна людина стає культурною (благородною), коли спершу виховними інституціями, опісля самовиховним зусиллям зуміє відчинити вікно у світ ідеалів і збудити віру в можливість їх здійснення.

Внутрішньої культури не розбудуємо в людині, якщо всі наші виховні зусилля спрямуємо виключно на розвій інтелекту. Досвід показує, що не розум, а саме почування є мотивом чину. І чим дбайливіше їх плекають, тим вартісніше є діло, до якого вони людину спонукують. Інтелєкт це сила статична, це світло, що вказує путь, по котрій ідуть наші почування; чим яскравіше, тим дальші і вищі ідеали воно нам вказує, але тільки наші почування можуть підбадьорити нас. Розбудувати внутрішню культуру людини — значить ureґулювати „дику річку" людських інстинктів, імпульсів і почувань, щоб не розливалась із берегів по полі, але прямувала одним річищем до одної цілі — ідеї.

Розбудова варстатів праці тісно вяжеться з розбудовою внутрішньої культури людини. Людину треба виховувати. Виховна праця дуже тяжка, зате рентовна, бо вже малий відсоток сильних характерів у народі (скажім 1 проц.) виявляє таку силу, що може потягнути за собою решту відсотків. Розбудуймо в людині внутрішню культуру і спрямуймо всіма виховними засобами всі її почування на наші господарські ідеали (кооперативи й інші варстати праці), а тоді навіть одиниці з академічною освітою знайдуть у собі енерґію й охоту сидіти за кооперативною лядою, хочби навіть у малій убогій сільській закутині.

2. Усуспільнення людини — передумова скупчення народньої енерґії.

XX. століття є віком великих відкрить на полі педаґоґіки. Відкрито, що інстинкти і почування не тільки керують тваринами, але й людьми, що всякі виховні почини повинні виходити від їх сублімації (ублагороднення). Відкрито, що в людині глибоко вкорінений інстинкт стадовий, громадний, якому завдячуємо такі твори, як суспільність, нарід, держава. Тому нова школа підтримує і сублімує його вияви. Усуспільнена людина, це людина, що прийшла до свідомости, що сама собі нічого не завдячує, що є твором, на який зложилися дідичні риси її батьків, предків, твором, на якому витиснуло нестерте тавро суспільне і фізичне середовище, з його звичаями, обичаями, вірування і т. д.

Людина не може обійтися без людей, як риба без води; відмежувати людину від людей, значить завдати їй болючу кару й увязнити її. Людське середовище є для людини дзеркалом, в якому пізнає саму себе, свої індивідуальні здібности і свою вартість. Людина, яка усвідомила собі чинники, що її вяжуть з суспільністю (народом), легко приймає змагання народу за свої власні і легко бере на себе жертви для загалу.

Нова школа робить зусилля, щоб шкільна праця була збірним вислідом всієї шкільної суспільности: вистави ручних робіт учнів, концерти, аматорські вистави, орґанізовані прогульки, кооператива, ощадність, шкільні громади і т. д. це найрентовніший спосіб сцілювання і координування народніх сил. Чим суцільніша громада, тим вищий підєм енерґії й економічніше її зужиткування. Збудити людську енерґію значить збудити в неї охоту до праці. Але щоб та охота не була соломяним вогнем, щоб не треба розбуджувати її невпинно зверху, то треба винайти в людині "perpetuum mobile", що ціле життя піддержує в ній охоту до праці. Це "perpetuum mobile" називають Анґльосакси "the right man on the right place", — „відповідна людина на відповідному становищі". Воно зветься теж покликанням або замилуванням, яке родиться в душі кожного, коли він знайдеться на відповідному становищі, у відповідному варстаті праці.

Світова війна виказала, які багаті наслідки такої сили, коли до відповідного роду зброї дадуть відповідного воїна і скільки тим способом заощаджують на людській енерґії і на людському матеріялі.

Вартість людини не можемо міряти одною міркою. Проти давньої школи повстала сильна опозиція тому, що вона трактувала дітей масово: для всіх однакові вправи, однакові питання, однакові вимоги. Дітей виховували, як рекрутів. Анкета, переведена підчас війни між рекрутами, що дала їм вселюдна школа, виказала, що не засвоїли вони собі навіть найелєментарніших відомостей. Для відповідної структури духа — відповідний варстат праці, відповідна галузь промислової продукції і т. д. І коли настане така ситуація, що людина з відповідною духовою структурою зустрінеться з відповідною структурою фаху, то настане між ними рід „духової хемічної сполуки". Передумовою постійного ділання людської енерґії є саме довести до такої духвоої злуки. Добре ведена школа і відповідно вивінувана психотехнічна порадня можуть неодну людину спрямувати на властивий шлях життя, виказавши властивий рід її енерґії.

3. Ініціятива та її плекання.

Зпоміж ріжних уздібнень, які криє в собі наша багата народня скарбниця, передовсім повинні ми звернути увагу на уздібнення моторичної вартости, на людей ініціятиви і підприємчивих. Такі люди всяке знання уміють як стій переводити в діло. Кожний етичний учинок має великий суґестивний вплив на окруження, такий вплив, якого не мають ані слово, ані письмо. Він родить охоту наслідування. Люди з ініціятивою є найбільше творчі в суспільному житті і мають завжди наслідувачів. Не принципи становлять сулу партії, але той, хто стоїть на її чолі і хто принципи вводить у життя. Коли говоримо про переможне військо, то завжди питаємо, хто його полководець. Тесаме треба сказати про всі наші варстати праці і всі наші установи. Такі люди, як калізатори серед металів уміють спонукати до діла самою своєю присутністю. Цю тайну знав добре Наполеон.

Досвід виказує, що ініціятива і підприємчивість не є тільки вродженими рисами, але їх можна в людині виховати. Стара передвоєнна школа вважала, що кожна думка, яка западе учням в голову, має тенцію проявлятися чином. Тому вчителі викладали, а учні слухали... Нераз з тяжким трудом придбані відомости або попадали в забуття, або сиділи спокійно замаґазиновані в людських головах, не маючи найменшої охоти проявлятись назверх. І коли прийшла така ситуація, де тільки діло рішало про її розвязку, то найнезараднішим показався „інтеліґент". Нова школа вже не тільки імпортує в голову відомости; вона каже їм зараз проявлятися ділом: що більше: вона ставить учневи проблєму, відповідну до його сил, і каже йому самому її розвязувати. Учитель уже задихується викладами, але створює таку ситуацію в науці, що ученик сам звертається до вчителя по інформації. Анґльосаський світ зумів цією дорогою докопатись до незглибних покладів людської енерґії. Тому гасло „наша школа — наша будучність" треба змінити на „новий дух у школі — наша будуність".

4. Здоровля.

Справа людської енерґії тісно вяжеться зі здоровлям людського орґанізму. Людський орґанізм є підложем, на якому розгриваються психічні явища. Коли хочемо піднести енерґію виявів нашого психічного життя, мусимо держати в якнайкращому стані наше тіло, бо воно є знаряддям, якого душа вживає до своїх проявів, до здійснення наших бажань і ідеалів. При тому мусимо все дві речі мати на увазі, а саме те, що здоровля ніколи не осягнемо, розпещуючи себе, пасивно виминаючи хороби і забезпечуючи тіло лікарствами. Орґанізм треба привчати, щоб боровся з хоробами і небезпеками активно: це значить, треба гартуватися. Гарт тіла доводить завжди до гарту духа, якщо сповнимо обидві згадані передумови, інакше в здоровому тілі не виховаємо здорової душі. Про це добре тямили Греки. В теперішньому лихолітті не проявляємо достаточного гарту духа; господарська скрута є для нас страшна не тим, що вона тисне, але тим, що вона викликує у нас замалий спротив, сіє зневіру, наслідком чого піддаємося. Терпіння і невдачі, що були у ріжних народів джерелом діла і поступу, у нас можуть стати проклоном. Людська енерґія, це найцінніший природний скарб кожного народу. Та її не можна запрягти до праці, як запрягаємо силу бистрих потоків, чи вітру. Її треба розбудовувати — виховувати.

Д-р Петро Біланюк,
Львів.

ДОЛЯ ДІТЕЙ НА СОВЄТСЬКІЙ УКРАЇНІ.

Недавно переїздила через Львів медична сестра В. П., що після 14-літнього побуту у сов. Україні дістала врешті від совєтської влади дозвіл вернутись разом з донькою до Тернополя. Виснажена голодом, обідрана, подібна більше на кістяк, ніж на людину, зі сльозами в очах розказувала про голод у сов. Україні та про важке положення дітей. Голосно схлипувала, коли згадувала, як сама власній дитині радила одну бульбу не їсти відразу, тільки частинами, щоби й на вечерю стало.

Голод, як каже, страшний. Що повимирали цілі села, що були випадки канібальства, це не леґенда, але жахлива дійсність. Батьки, не маючи змоги прокормити своїх дітей, відводять їх до міст і там покидають. Кидають малих дітей, що ледви вміють говорити і ніяк від них не довідаєшся, звідкіля їх привели, хто їх батьки та де знаходиться їх родинне село. Таких дітей збирають в окремі „дитячі комбінати", але передтим вони мусять перебути кварантанну.

Кварантанна в Києві відбувається в монастирі при Львівській вулиці, де функцію наставниці виконувала Ф. Данидовна Зільберман. Зібрано там кілька тисяч покинутої дітвори. Серед дітвори кинулася якась таємнича недуга, якої ознакою було те, що дітям синіли нігті й вони серед страшних болів умирали. Денно вмирали коло 15 дітей. Прикликано санітарну комісю і лікарка Щербінська ствердила, що це затроєння, спричинене мабуть кавою, якою поїли дітей. За 4 місяці померли понад 1,000 дітей.

Тих дітей, що залишилися живі, примістили в „детском комбинате" на літнищі у Ворзулі недалеко Києва. Большевики називають це заведення комуністичною школою. В дійсності це не є ніяка школа. Вічно заходять туди студенти медицини, які роблять ріжні експерименти й при помочі наколів беруть кров дітей для аналіз. Діти вже перевтомлені цими безнастанними аналізами, постійно перелякані, плачуть на сам вид посторонньої людини й не мають навіть відваги заговорити.

В комбінаті приміщують також тих дітей, що їх батьки повмирали з голоду.

І. Сучевич.

ПІМСТА

(З хорватського).

Ми не голодували, та треба було шанувати кожний грейцар. Не можна було видати нічого, хіба на найконечніше. Тому теж так склалося, що ми не мали ліхтарні до воза. Та нам її і не так дуже треба було. Жилося по давньому: завчасу треба вернутися до дому. Та коли тато відвозили тютюн до міста, то при вазі задержалися нераз до пізна в ночі. Потім треба було вертатися пізно нічю, серед темряви та дощу.

Я був замалий, щоби йти до ваги. Раз лише мав я те щастя. Пішов я з батьком, передали ми тютюн, а я, хоч який малий та слабовитий, мав при тому дуже важну ролю: я посварився зі службовцем. Він занадто низько оцінював тютюн; мій батько добрий чоловік, нічого на це, а я до службовця! Ріжне я наговорив йому, а він мені. Сміявся з мене, що я не вмію добре вимовити слово „шафа" (я говорив: сафа), тоді він мені підставив ногу, нібито не хотячи, та я бачив, що він зробив це нарочно. Чекай, подумав я собі, я тобі віддячуся. Коли службовець трохи пізніше перевертав тютюн, я підійшов до нього, а потім у млі ока схопив зубами його руку й гадаю, що — коли він іще жиє — то й сьогодні має сліди моїх зубів на руці.

Я побіг наче опарений, поки не добіг за місто. Я не обернувся, і досі не знаю, чи за мною гонили, чи ні. На батька підіждав я на дорозі, сів біля нього на возі тай так їхали ми в темну осінню ніч. Падав дощ: великі каплі вдаряли мене по лиці, а батько увесь час сердився на мене; казав, що шандарі зловлять мене. Я сам собі додавав відваги та впевняв батька, що шандарови відгризу руку, як лише доторкнеться мене. Коли правда по мому боці, не боюся нікого. Видно, що я на кожне слово відповідав батькови, бо він, сердитий, вдарив мене поза вуха. Я мало що не впав із воза та при тому струтив ліхтарню на землю й вона розбилася. До хати добилися ми з трудом, що хвилини зупиняючись.

Ліхтарня не була наша й батько мусів заплатити Степанови Додикови пять корон. Розбили, — треба заплатити.

Я вже тоді був слабий правник і ніяк не міг зрозуміти, чому то треба платити за щось, що ми не хотячи розбили. Я може був би й переболів тих пять корон, колиб воно не було зідбилося на мені. Батько попросту не хотів купити мені нових штанят, лише цими грішми, що за них мав купити штанята, заплатив за ліхтарню.

Так Степан Додик став моїм страшним ворогом і я постановив відплатитися йому. Раз вечором чекав я на нього повище нашої хати та, скрившися, зісунув на нього багато каміння. Та йому нічого не сталося. Щасливий чоловік і кінець! Навіть не втікав, лише сказав:

— Не жартуй, а то піду до тебе, хто ти там є, й попамятаєш мене!

До мене не прийшов, одначе щасливо перейшов!

І я даремне ждав, як то відімститися би йому.

Він був наш сусід; хати наші майже сходилися. Раз рано я сидів у хаті сам. Нараз прийшли дві курки. Я примкнув двері, тарах по курках і шпурнув їх під батькове ліжко. На другий день рано, як мама замітала хату, знайшла неживі курки — одначе наші! Стали допитуватися, хто вбив курки та — вкінці я дістав заслужену заплату, як я признався, що хотів відплатитися Степанови Додикови. Найбільшою карою для мене було, що мені навіть покушати не дали, з того, що я сполював! Інші були якісь сумні, одначе їли зі смаком, а я мусів дивитися.

Та я все ще не закинув думки, щоби пімститися на Степані Додику.

Подальше за хатою були ниви конюшини. Поміж поодинокими нивками не видно було межі, бо конюшина була висока. Я спитався, котра нивка Степана Додика, й коли довідався, постановив знищити йому конюшину, щоби так відімститися за цю нещасну ліхтарню.

Раз літом пополудні, як нікого довкола не було, пішов я на нивку Степана Додика. Став я тут качатися по конюшині, щоби навчитися плавати. Конюшину всеньку витовк я так. Ні косою, ні серпом брати тепер її. Вдоволений вернувся я додому. Лиш одна думка каламутила мою радість: чи я на нивку прийшов обутий, чи босий? Вертаюся до хати босий; колиж прийшов на поле обутий, то це значить, що я десь на ниві, в конюшині, згубив обуву... А як знайдуть її...

На другий день наші пішли косити конюшину. Я також пішов із ними, наперед уже радіючи, що то буде, як вони побачать понищену Додикову конюшину. Прийшли ми на поле, а я увесь час балакав; не переговорили би мене баби з усього сусідства. Нараз бачу, що мої станули не на нашій ниві, лише пішли на Додикову ниву.

Мамі наче в очах почорніло. Мало що не впала.

— Боженьку, а це за яку кару, хто це нам так понищив?!

Батько лише без словечка дивився, шпурнув від себе косу, стояв непорушно та лише за добру хвилину промовив:

— Вороги без серця!

Піднімав конюшину за конюшиною, поволеньки, наче приголублював. І наче кожній щось шептав. Мама сіла на землю; не говорила ні словечка, наче виглядала когось любого й дорогого. Я присів мовчки. Дріжав, бо тепер я вже знав, що моя обува мусить десь бути в витовченій конюшині.

Нараз промайнуло щось чорного в повітрі, а батько пустився до мене. Я біг, та раз по разу чув на собі батьків ремінець. Не говорив батько ні слова, лише так гонив мене. Вкінці я втік, та ще й тепер мурашки пробігають мені поза шкіру, як згадаю цей ремінець.

Відтоді я оставив у спокою Степана Додика. Тай більше не мщуся...

НАЙСАМІТНІША СЛУЖБА.

До Аделяйди, в Австралії, вернувся якийсь В. Гольце, що пішов на емеретуру після 52 літ служби на найбільше самітному званні на світі. Той Гольце мав 52 роки службу в глибині Австралії при подвійному телеґрафічному каблі, який лучить північ із південем. Гольце в дійсности жив іще більше самітно ніж Робінзон. Телеґрафічний кабель довгий 3,200 миль. Той кабель пильнують сторожі, розміщені від себе досить далеко. Дуже рідко коли вони стрічаються. Кожний сторож має хатину, свою родину та домашні звірята. А згаданий Гольце жив вічно самітний. І рідко трапляється, щоби такий, хто вислужив три роки, остався далі на службі. Та Гольце дійсно здобув рекорд. Він видержав на службі при каблях аж 52 роки!

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

УКРАЇНСЬКЕ ЛЕТУНСТВО И БУДУЧА СВІТОВА ВІЙНА.

Нова українська летунська школа О.Д.В.У. в Клівленді — це, на перший погляд, нічого надзвичайного. Та коли застановимося глибше, то побачимо дещо іншого.

Покінчилася світова війна, але не покінчилася національна ненависть. Не покінчилося насилля сильніших націй над слабшими, багатих націй над біднішими. Таксамо як і перед війною так і тепер всевладно панує клич: сила це — розум, сила це — право й сила це — справедливість. І в дусі цього гасла пошматовано землі побіджених і віддано їх на жир побідникам... І в дусі цього гасла викривлено право народів на самоозначення, яке признано тільки вибраним народам, що стояли по стороні побідників, а іншим призначено ролю гельотів — бути погноєм націй побідників.

Та біда не вічна! Знають це побідники й побіджені. Тому побідники всіми силами стараються втримати теперішній стан, а побіджені приготовляються зломити силу побідників.

І йде підготовка до війни цілою парою. Цілий світ зброїться горячково. Приготування ідуть двома шляхами: явно й тайно. Явно по казармах з спеціяльними курсами, рефератами, з пропагандою в часописах і т. д. Тайно за мурами світових могучих лябораторій Кайзер Вільгельм — інституту, американського арсеналу в Едвідж і т. д. Тисячі хеміків, інжинірів і інших вчених спеціялістів днями й ночами працюють над новими жахливими винаходами й над вдосконаленням примінення ґазів, літаків... Тисячі старшин працюють у штабах над військовими плянами й мапами... Тисячі шпигунів слідкують за кожним кроком ворога й повідомляють про все свої штаби... Про все це час від часу доходять до нас часописні недокладні уривки, що розбуджують нашу фантазію й примушують задуматися над будучою війною.

Поволі, але невпинно, за нашим бажанням, чи проти нашої волі зближається цей час, коли запалає нова війна, повна грози й жахливости, особливо для непідготованих, страшна й немилосердна в своїй жорстокости, непоглядима в своїх наслідках, в котрій братимуть участь цілі суспільности, цілі народи.

На думку загалу горожан, війна є в першій мірі річ політичних і військових керманичів, на другому місці армії, а щойно пізніше — на останньому місці суспільности, й то тільки деякої її частини.

Та справа мається трохи відмінно. Звичайно, що головним ударом завсіди позістануть військові сили даного народу, але рівночасно головною ціллю для ворога є ціла суспільність, цілий нарід.

Поразка на фронті це ще не є програною. Але коли цілий нарід не буде відповідно підготований до війни й не буде знати, для чого ведеться боротьба, а як в додатку ворожі зерна зневіри у власні сили, ріжні наклепи на провід, пацифістичні гасла, хочби й своїх зпід ріжних інтернаціоналів знайдуть пригожий ґрунт, то тоді нічого не поможе й найкраща армія.

Бо з народу виходять жовніри-рядовики, із рядовиків вибивається вожд, отже побіда чи програна належить і залежить не тільки від одиниці, але, і то головно, від загалу. Відповідно вихований і освідомлений загал рішає у війні як підбором сил так і моральною їх піддержкою.

Отже в будучій війні важну ролю будуть грати підготовка цілого народу до війни й воєнна техніка. До военної техніки зачисляється всі нові винаходи, всяка зброя, гази та летунство.

Хоч летунство ще досить молоде, то нема людини, якаб не розуміла його значіння. Майже кожного дня читаємо про нові досягнення й винаходи в летунстві, які з дня на день уліпшують і удосконалюють штуку літання. Ще не дуже то давно тільки мрією чоловіка було піднестися в блакит і бути наче птах. Було це можливим тільки в казках. А тепер... Чоловік при помочі літака не тільки сам підноситься вгору, але може підносити великі тягарі (скорострілі, гармати, бомби), а також побиває всі рекорди скорости.

Не даром всі держави стараються мати якнайбільше літаків і летунів, бо знають, що будучу війну рішатимуть літаки й гази. За кілька годин по виповідженню війни ворожі літаки можуть знищити столицю противника, поруйнувати індустріяльні й промислові осередки й посіяти паніку серед населення.

Тому всі державні народи всякими можливими способами пропагують летунство між своїми горожанами. Підготовляється тисячі нових летунів, підготовляється мирне населення, як захоронятися підчас ворожих атаків і т. д. А в нас?! Ми не маємо щастя належати до державних націй і тому не маємо змоги підготовлятися так, як роблять це державні нації. Алеж не можемо заложити руки й тільки безрадно приглядатися, що діється навколо нас! Не сміємо! Бо чим дальше остаємось позаду нових технічних здобутків, тим більше безнадійною виглядає справа визволення України з хижих кігтів наших чотирох окупантів. Щож тоді робити?

Українці в Европі майже не мають жадної спромоги підготовлятися в цім напрямі, бо вороги на це не позволять. Але Українці в Америці мають змогу занятися цею справою й підготовити кадри будучих летунів, старшин, гарматчиків та всяких військових механіків-інжинірів.

Організація Державного Відродження України (О.Д.В.У.) в Америці розуміє вагу військово - технічної підготовки. Вона вже давно звертала на неї пильну увагу. Але через брак гроша й ріжні труднощі не вдавалося нічого зробити на більшу сталю. Та початки вже зроблено в тому напрямі в Ню Йорку, а цього року, як дальше кільце в ланцюху, повстала летунська школа О.Д.В.У. в Клівленді.

Американські Українці! Ми вже почали працю. Тепер за вами слово. Від вас буде залежати доля й розвиток технічно-військового вишколу. Не бажаємо неможливого. Хочемо тільки в нашій праці моральної й матеріяльної допомоги.

Американські Українці! Міліони голодуючих ваших братів, міліони катованих Українців ждуть хвилі, щоб розірвати ворожі кайдани й розправитися з ворогом. Але чи ми стараємося, щоб на випадок національного зриву подати помічну руку братам? А ми одинокі можемо достарчити їм технічних сил! Але щоб їх мати, ми їх мусимо вперед підготовити, вишколити. Тому до праці! Докажіть ділами, що ми козацького роду та що не тільки в пісні готові „душу й тіло" жертвувати для нашого визволення.

ЗА УПРАВУ О.Д.В.У.
в Клівленді:
Іван Попович, голова,
Микола Декан, писар.

ТРЕБА ПРАЦІ, А НЕ НАРІКАНЬ.

Підноситься час від часу ріжні голоси в справі організування молоді й придбання нових членів до У. Н. Союза. Хто розуміє наше положення в Америці й дорожить українською ідеєю, цей зрозуміє вагу цеї справи. Та мені здається, що багато з тих, що забирають у тій справі голос, добре не знають молоді, не відчувають її души й не хочуть розуміти цього, що наше молоде покоління виховане в Америці. Бо саме те остание заважує на тім, що наша молодь навіть при найліпшім своїм бажанню цілком нічого, або дуже мало визнається на тім, за що наші члени нераз годинами на відділових мітінґах спречаються. Бо про те, що кождий повинен бути обезпечений, вихована в Америці дитина добре знає. Треба тільки представити їй інші користи, які мається через приналежність до У. Н. Союза.

І треба це розуміти, що самі діти до нашої організації не прийдуть. Молодь треба до Союза втягнути. А як вона вже є в відділі, то треба ще піти їй назустріч, а не робити їй перешкоди чи зненохочувати її до українського життя і українських організацій ріжними непотрібними і дуже часто неслушними наріканнями чи дописами до газет. Бо інакше вона як прийшла до нас, так і від нас відійде. Наші непорозуміння по відділах є великою перешкодою в зрості наших організацій, в приєднуванню молоді. От приміром організується хор з молоді й всіх молодих хористів підховується так, що їм треба стати членами У. Н. Союза. А потім десь хтось непотрібно напише на таких хористів невідповідне слово й вже тим їх зненохочує і робить шкоду нашій організації. Молоді треба дати свободу і найкраще до неї не мішатися, а як мішаємося, то хіба тільки на те, щоб їй допомогти в тих справах, якими вона цікавиться. От тоді буде добре для нас усіх.

Михайло Блясецький,
Толідо, О.

КВЕСТІОНАР

ЗВЕРНЕННЯ ДО ЧЛЕНСТВА У. Н. СОЮЗА, ЯК ТЕЖ ДО УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА В АМЕРИЦІ В СПРАВІ ЗБІРКИ СТАТИСТИЧНИХ ДАТ ДО ІСТОРІЇ НАШИХ ГРОМАД.

Назва місцевости. ____________________

Приблизне число Українців, що живуть у тій місцевости. ____________________

Коли осіли в тій місцевости перші українські імігранти і звідки вони прибули. ____________________

При яких роботах заняті наші робітники. ____________________

Скільки має місцевість українських товариств. ____________________

Чи є українська церква (або церкви). ____________________

Чи є Український Народний Дім. ____________________

Чи є українська школа ____________________

Скільки є українських бизнесів і які. ____________________

Чи є українські професіоналісти (лікарі, адвокати, вчителі, аптикарі і т. д.). ____________________

Чи є українська бібліотека (або бібліотеки). ____________________

Чи є організації тут родженої української молоді; а як є, то скільки їх? ____________________

Замітніші події з життя громади. ____________________

Просимо дати відповіди на ті питання, а зібраний у той спосіб матеріял вислати по змозі якнайскорше на адресу „Свободи". Імена тих, що зберуть ці матеріяли, будуть поміщені в Пропамятній Книзі У. Н. Союза.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

ЗАБАВКА, ЧИ СЕРІОЗНА СПРАВА?

У місті Мейпелвуді, в стейті Ню Джерзі, відбувався небувалий суд. Представники 27 молодечих організацій з цеї околиці склали „суд над громадянством". Значить, вибрали прокураторів, лаву присяжних, адвокатів і суддів.

Прокуратори обвинувачували суспільність, адвокати боронили, потім лава присяжних вирішувала вину, а суддя давав присуд.

Це комусь може видаватися пустою забавкою, одначе факт, що салю на „розправу" відступила місцева вища школа, а суддею в цьому суді згодився бути справжній суддя зі стейтового суду в повіті, показує, що це не чиста забавка, а справді серіозна справа. Багато дечого можна з неї навчитися й молоді й батькам.

ЗАКИДИ МОЛОДІ СУСПІЛЬНОСТИ.

Дві річи, можна сказати, закидує молодь суспільности: перше, байдужність суспільности до молоді; друге, незнання справ молоді, незнання питань, які молодь має розвязувати.

Під суспільністю, як видно, молодь розуміє старше покоління. Отже, на думку молоді, старше покоління байдуже до молоді; а коли не байдуже, то не знає питань, які стоять перед молоддю.

Колиб ми тепер махнули рукою на цей суд, то показалиб, що справді нам молодь байдужа.

СУСПІЛЬНІСТЬ І ЗАНЯТТЯ ДЛЯ МОЛОДІ.

Під першим закидом молодь вичисляє на чільному місці безробіття. Громадянство, каже молодь, не удержує для молоді відповідної служби, що знаходить роботу молодим хлопцям і дівчатам.

Досі старе покоління дивилося на безробіття як на власну проблему. Тепер встає молоде покоління й воно собі каже батькам: де наша робота? що нам робити?

Сподіваюся, що ніхто цього молоді не візьме за зле. Краще, що молодь хоче робити, ніж мала би бунтуватися проти роботи. Це краще, ніж молодь мала би питатися батьків: де ті гроші, за які ми маємо жити без праці?

Тепер на батьків спадає завдання подумати про те, як забезпечити роботу всім синам і дочкам, охочим до праці. Осуд молоді показує батькам, що діти добре дивляться за тим, що робить батько в суспільних справах, на котру партію він голосує, як він розбирається в громадських справах.

Добре сталося, що молодь це батькам пригадує. Зачасто батьки читають молоді лекції про те, що треба відноситися поважно до поважних справ, а потім кажуть про суспільні справи: „Я в політику не бавлюсь! Моя хата з краю, я в це не мішаюсь!" Діти нам пригадують, що вони за нами слідять.

ЯК ВИБРАТИ СОБІ ДРУЖИНУ.

Незвичайно цікавий другий закид, у котрім на першім місці стоїть те, що родичі не навчають дітей, як собі вибирати подругів.

Цей закид цікавий передовсім тим, що, як бачимо, діти не признають родичам права вибирати подругів для дітей. Діти хочуть мати тільки поучення, як їм це робити.

Відома річ, що вибір подруга не легка справа. У виборі подруга на першім місці стоїть питання зрозуміння характеру, людської вдачі. Отже цей закид дітей родичам треба зрозуміти так, що родичі не навчають дітей розуміти людську вдачу.

Отже спитаймо себе: що ми справді робимо для цього, щоб молоде покоління зрозуміло преріжні людські натури? Що робимо ми для цього, щоб діти мали правдиве мірило вартостей у людській поведінці?

Цього від нас жде наша молодь.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

Дж. **Монтанаро.**

ПОДРУЖЕ З ЛЮБОВИ

Пальміро Зукарі, відомий ловець, крутився поміж кущами з витягненою шиєю. Як вийшов на галяву, побачив Піпа Валіянія з рентєровою дочкою, як ішли попід руку.

Зпочатку не вірив власним очам, та як краще приглянувся, збіг наділ козячою стежиною, з дубельтівкою в руці. Коли він так весело роздумував над тим, як то він розповідатиме про Піпа та рентієрову дочку, почув, що хтось кличе його. Обернувся та побачив Дорінія, сільського господаря, що вертався з недалекого міста, в якому нині був торг.

— Здоровий був, Пальміро, маєш знамениті ноги. А як лови?

— Чудові... знамениті!

— Куропатви чи горобці?

— Щось. Ні горобці ні куропатви! Рентієрова дочка з Піпом попід руку.

— Не може бути, ти збожеволів, Пальміро!

— Я бачив на власні очі!

Коли так приємно гуторячи дійшли до Дорінієвої голярні, Зукарі привитався з голярем, а голяр пішов до середини та став гострити бритви — нині вечором певно буде багато гостей, бо завтра свято. Підспівував собі та радів, як то він цю велику новину розповість нині вечором своїм гостям.

Піпо Валіяні, як відпровадив левадою рентієрову дочку до її вілії, вернувся в село та ввійшов у Дорінієву голярню. Вона була теж збірним місцем сільської інтелігенції. Голяр ждав на Піпа всміхнений.

Голяр голив скоро. Був мистцем у своєму фаху. І саме викінчував свою роботу, як на вулиці почулася трубка рентієрового авта з 40 кінських сил. Піпо вибіг із серветкою довкола шиї перед голярню, щоби привитатися з батьком своєї дорогенької та з нею, з Джіляною.

— Будеш рентієром! — сказав Доріні із злорадною усмішкою.

— Ти дурень, Доріні!

— Ах, який ти наівний! Ніби то я вас нині не бачив, як ви обое ішли попід руку, під гору, на галяві.

— То ви мене слідкували, прокляті простаки. Дурні! Покажу я вам...

Та наразі, певний, що завоював Джіляне серце, соромливо признав:

— Так, бачу, що ти знаєш, хоч я не знаю відкіля. Прошу тебе, будь дискретний та не розповідай навколо, задля дівчини.

— А чи знає щось про те її батько?

— При чому тут батько? Коли віддасть мені її, добре, коли ні, добре, вона вийде за мене й проти його волі.

— Слухай, булоб далеко краще, щоби це відбулося за згодою старого, бо як поберетеся проти його волі, може пропасти віно. А, до речі, яке буде віно?

— Не знаю, — признався Валіяні, який справді й не знав нічого. Гадаю, що кілька міліонів. Та ти мовчи. Я не хотів би, щоб він думав, що я хочу женитися задля грошей.

У цій хвилині ввійшов у голярню Льоренцо, трафікант і гутірка перервалася.

* * *

Вістка, що вийшла з Дорінієвої голярні, сільської інформаційної редакції, викликала велике зчудування. Піпо Валіяні жениться (за кілька днів) з Джіляною Пуччі, рентієровою дочкою, яка вже два літні місяці жиє в вілії Барасі.

Деякі були горді з того. Між ними предсідник, який надіявся подяки від короля за збудування шкільної руханкової салі, священик, що вже мріяв про відбудову дзвіниці, та громадський писар. Навпаки, дехто говорив про скандал. Були то розчаровані дівчата, які з Піпом звязували потайки свої надії, та матери, які бачили, як розвіялися сподівання віддати дочку.

На потоці, де жінки прали білля, була це найважніша подія дня. А Марієта, жінка Пепа революціонера, викрикала, що ввесь світ, то царство неправди та що пани віддають свої діти лише на те, щоб панувати та спекулювати на біді бідного народу.

Піпа Валіянія це все не торкалося. Зодягнений в чорному, з білим гвоздиком у дірці від гудзика, вписався очима в свою струнку жінку, що вся, біла від серпанків, із вінцем на голові, подобала на справжнього ангела.

І рентієр добродушно всміхався, прия дуже та не пропустив ніодної нагоди, щоби зловити якого з гостей та раз-у-раз говорити, зітхаючи:

— Що хочете? Любов! Дивіть, які вдоволені бідні діти!

І справді, коли дивитися на них, треба було вірити Пуччієвим словам: ці молодята мали стільки щастя розлитого на лиці, що вистарчав один погляд, щоб вкоротити лихі язики.

До пізної ночі їли й пили в вілі Барасі. Вкінці прийшла пора розстання.

Коли в хаті осталися самі молодята та прислуга, рентієр Пуччі попросив до себе самого нового затя та сказав до нього таке:

— Піпо, сину мій, я вірю, що ти вщасливиш мою малу Джіляну (обтер одну сльозу з ока), бо ти добрий юнак і ваше подруже, це подруже з любови. Я тебе дуже поважаю — так, не боронися, я тебе безмежно поважаю. Ти від мене нікого нічого не домагався, ти був уважливий, щоби повноважного батькові не спричинити найгіршого пониження. Тому я згодився, щоби Джіляна вийшла за тебе, не зважаючи на ріжницю нашого виховання та положення, бо я знав, що ви кохаєтеся, що ви дуже кохаєтеся. Ми все витратили, ми тепер бідні, це тобі напевно вже говорила моя дочка. Та ми чесні в нашій біді.

— Та я не...

— Так, я розумію тебе: ти від мене не домагаєшся нічого й ти хотів би сказати, що ти досить багатий, та що тобі більше грошей не треба. Знаю, Піпо, знаю. Та є ще одна річ, якої ти й не спостерігаєш. Я, рентієр Валєріяно Пуччі, Джілянин батько, цей, що причинився до твого щастя, знайшовся над берегом пропасти. Так, сину, я пропащий, тому мушу покінчити з життям...

— Боже...

— І мушу покінчити з життям, коли ти не поможеш мені. Завтра мені реченець платности одного векселя. Коли не заплачу його, заберуть мені все: обстанову, авто, тих трохи дорогоцінностей, що ще осталися нам. Що сказало би село? Як ми виставили би себе на посміховище?

Піпо позеленів. Подумав про страшний скандал, про своє назвище, яке згадуватиметься із насмішкою, про жарти в Дорінієвій голярні на його рахунок, що взяв за рентієровою дочкою два міліони віна.

Рентієр говорив далі: — Ти можеш уратувати мене: ти один. Тай поправді це невелика сума: всього пядьдесять тисяч лір...

— Пятьдесять тисяч лір!? — промимрив Піпо з плачем у горлі. — Пятьдесять тисяч лір!? Звідки я візьму пятьдесять тисяч лір?

Та не було ради: гроші, або скандал. Треба було продати за всяку ціну велику частину худоби й передати тестеви потрібну суму на заплату векселя.

— Я постараюся, — сказав Піпо — продам щось і дістане, скільки вам треба.

— Спасибі тобі! — крикнув рентієр Пуччі. — Спасибі! Ти ратуєш нас усіх! А тепер, дорогий Піпо, йди й обійми твою добру Джіляну, яка жде на тебе. Ви будете щасливі, бо ваше подруже, то подруже з любови.

СИНОВИ

В день уродження 1. квітня 1935 року.

Витай, мій сину, мій коханий,
Хай Бог тебе благословить,
Нехай десницею своєю
У світі цім Він захистить!
А я молитвою з сльозами
Буду благать, щоб Він тобі
Дав ум вдоровий, добру долю,
Щоб ти ніколи у журбі
Не похиляв чола додолу,
А щоб, де тільки ступиш ти,
Рука Господня щоб справляла
Тебе до щастя і мети.

П. Т.

ПРОТИЛЕТУНСЬКА ОБОРОНА.

Франція прийшла до переконання, що без переваги в повітрі не можна досягнути переваги на суші. В Англії також є тої думки, що воздушна фльота мусить доповнювати фльоту морську. Одначе спільні діяння армії, фльоти і воздушних сил мусять бути розвинені ще дальше.

Є три можливости наступу для воздушної армії. Найперше летунство загрожує не лише армію та комунікаційні шляхи, але в першу чергу жерела сили і народнього багатства. В тій ділянці може мати летунство великі успіхи. Подруге, воздушна армія може бути завтра така сильна, що того ніхто не сподівається, а третє, що з повітрового боку всі простори ще так слабо боронені, що перші два пункти є лише вислідом третього.

Прикладами першого пункту є воєнні напади летунства на Лондон, Париж і на німецькі міста в Надрені в часі світової війни. Нинішне летунство є в стані знищити три воєнні чинники ворога: мораль, багатство і кредит та центри виробу воєнної зброї.

Моральні сили є в війні найважнішими. Мораль якогось народу найскорше дасться знищити нападами на великі міста, бо там живе значна частина населення і міста є властивими нервами краю. Наступ на міста принесе найбільше жертв в найкоротшому часі. Рівночасно зі знищенням міст нищиться і багатство даного краю, як також і найважніші комунікаційні вузли, залізниці, вулиці і дротяні получення. Як місто буде знищене бомбами, то легко собі уявити всі шкоди з того. Знищення пристаней, двірців, складів і заводів є незаступною стратою. Купці, ремісники і робітники покинуть місто і торговля й індустрія перестануть функціонувати, а публичні установи перестануть працювати. Наслідком того буде ще й те, що знищена в той спосіб держава стратить кредит на чужині. А кредит є властивим нервом війни. Це стара правда, але вона чи не найбільше виправдується нині, як війни стали дуже коштовними. Брак гроша і руїна доведуть до заперестання воєнних акцій. Ось що може спричинити вдачний наступ воздушних сил на ворога.

Не треба забувати, що нинішня війна є війна матеріялу і успіх війни залежить від якости матеріялу. Вже в часі мира кожда держава має стільки матеріялу, щоб на перший час вистало для всіх фронтів, а дальше треба його фабрикувати. Вдачний наступ з повітря нищить фабрики, а вічні летунські алярми значно унеможливлюють працю в заводах і зменшують продукцію.

Як це можливе, що нині всі такі великі надії покладають на наступи воздушних сил, хоч світова війна виказала, що вони не такі то страшні і що Німці їх застановили, хоч мали змогу дальше їх вести? Причиною цього є, що жадна держава ще не зорганізувала як слід оборони своїх воздушних просторів, особливо під нічну пору. Лише дуже мало пунктів є в кождій державі, що є добре боронені як в день, так і в ночі гарматами і запорними бальонами, а ще менше є таких пунктів, які боронять рефлекторами і літаками. Всюди можна пролетіти, навіть старими чи цивільними літаками, безпечно, не стрічаючи опору. В день є протилетунська оборона легка, але вона ще заслаба. Найбільше четвертина всіх воздушних сил може брати в ній участь. Можна створити кілька ескадр і їх відповідно розложити. Кожда буде мати пас 700—1000 кільометрів ширини і 250—300 кільометрів в глибину. Чи це вистане, щоб на такому просторі кілька ескадр могло навіть при скорому леті перепинити ворожі літаки в наступі? До того ще треба відповідно зорганізувати й охорону на землі. Досі того нема. Організація противоздушної оборони з землі ще лише почалась.

Противоздушна охорона належить командантам фортів, морських, сухопутних і воздушних і запілля. Ніяк не можна її вкладати на команданта воздушних сил цілістю, бо його завданням є нищити вороже летунство ще в його гнізді. Тому всю протилітакову оборону треба сконцентрувати в одній руці і то в тій, що буде нею займатися в часі війни.

Проти смертельних ударів треба боронитись всіма силами. Німецькі наступи на Лондон не мали такого значення, якби вони мали нині. Протє мав Лондон добре зорганізовану оборону з гарматами, нищільними літаками і рефлекторами, а все те підлягало одній команді. Що нині так слабо організують ту оборону, пояснюється тим, що вона нічого не поможе і що найкращою обороною є напад на ворога. Отже оборона перед літаками переходить в наступ і підготування до нього. Тому кожда країна глядить, щоб розбудувати свою офензивну воздушну армію, а зовсім не дбає за розкинення індустрії по краю і т. п. Досі так є, що нися важніша індустрія є скупчена в одному участку держави, або в кількох, і їх досить легко знищити. Чи загроза знищення ворогом краю відстрашить кого від наступу зі свого боку, а це треба сумніватись. Війна ведеться всіма засобами. Той, що має сильну воздушну армію, сподівається знищити ворожу силу в її гнізді. Так же само думає і противник. Та, не зважаючи на те все, треба організувати успішну відборону і приготовити до неї матеріял, бо наступ може вдатись і не вдатись, а жити треба.

ОХОРОНА ПРОТИ НЕДУГИ КОРУ.

(Подає Освітнє Бюро).

З появою недуги кору та донесень про звиш 30 тисяч нових випадків занедужань тижнево звернено особливу увагу на останні звіти про те, що хвороба поширюється, та про висліди, одержані з применення уздоровлячої кровянки як охоронного засобу.

Охоронні кровянки здобули собі широку рекляму, нібито через свою магічну силу. Застрикуваня голкою або „стрілка в рамя" миттю наділяє організм загадочною, невидною силою, котра дає охорону перед дифтерією чи кором або тифом, чи якою іншою страшною заразою.

У випадках кору уздоровлюючий засіб з крови недавно вилікуваних з тої недуги людей, мовляв, дає добрий успіх охорони. Одначе таксамо корисні є менше драматичні гігієнічні середники.

Кір шириться скорше в перелюднених округах та домах, де нема зразкової чистоти, як доносить до Американського Медичного Товариства два нюйорські лікарі, а це д-р Карелліц та д-р Скік. Останній вславився дослідами дифтерії. До ряду зразкової чистоти зараховують такі мешкання, де хвору дитину відокремлюють від інших дітей на перших початках занедужання.

Ті лікарі перевели досліди над 106 дітьми, котрим грозило перебути недугу від двох до пятьох днів. Всі вони дістали уздоровляючу кровянку в однаковій скількости, котра не дала охорони дітям, що жили по брудних домах, а зате охоронила половину дітей з домів, де панувала санітарність. 83 відсотки дітей дістали охорону, перебуваючи в шпиталях. Дітям із занедбаних домів треба давати значно більшу дозу уздоровляючого середника для прогнання недуги, заявили згадані лікарі.

Ці спеціялісти дитячих недуг доносять теж, що стан та число занедужань від кору, до кількох днів, залежить у великій мірі від розвитку недуги невідпорних дітей. У таким випадку кір є подібний до туберкульози.

ФЛІС.

ТРАГЕДІЯ НА ФАРМІ.

Підчас непритомности родичів 4-літній Стефан Гнатюк і його 3-літня сестричка бавилися нафтою в хаті на фармі в Тюлон, Ман. В якийсь спосіб нафта запалилась і тяжко попекла обоє. Хлопчик по дорозі до шпиталю помер, а дівчинку відвезено, але нема великої надії, що житиме.

ПОВІДОМЛЕННЯ

Тов. Український Клюб Поступовий ,відділ 70 У. Н. Союза в Джерзи Сіти, Н. Дж., повідомляє усіх своїх членів, що заповіджена фотографічна знимка минуої неділі не відбулася із причини дощу, тому проситься усіх членів прибути із родою до цеї знимки У ЦЮ НЕДІЛЮ, ДНЯ 12-го ТРАВНЯ (мая) В ГОДИНІ 2-гій ПОПОЛУДНІ коло будинку У. Н. Союза при 81-83 Гренд Стріт. 105

Тов. Укр. Клюб Поступовий.

ТОРГОВЛЯ ЗАТРОЄНИМИ СТРІЛАМИ В ГЛИБИНАХ ПРАЛІСА.

Влада в Вайробі мусіла видати для туземців найгострішу заборону носити зброю, бо там запримітили признаки неспокоїв. Населення країни Віджабе є в постійному страху перед ватагою релігійних фанатиків, званих „Ва Мурга", або „Мужі бога". Поліції вдалося викрити кілька справжніх торговель затроєних стріл. Торговлі були в майже неприступних печерах у пралісі. Належали до згаданої релігійної секти, яка має своїх членів головно між населенням племени Кію-Куджу. Вони вірять, що літаки це засоби білих людей, щоби знищити туземців і що спричинюють посуху.

ЛІКАРЯ ЗАСУДИЛИ НА 9,000 ПЕНГЕ КАРИ, ТОМУ, ЩО СКАЗАВ ХОРОМУ ПРАВДУ.

У Будапешті відбувся сенсаційний процес на тему, чи лікар може сказати хорому правду. Одна вдова заскаржила до цивільного суду лікаря, який лікував її чоловіка. Домагалася відшкодування 20,000 пенге, бо лікар при одних оглядинах сказав її чоловікови, що він правдоподібно хорий на рака. Жалоба вдови основувалася на твердженні, що виявлення це спричинило її чоловікови душевні терпіння, а це причинилося до його смерти, хоч згідно із ствердженням спеціялістів чоловік її міг жити ще принайменше півтора року.

Лікар боронився тим, що мав на цілі звернути хорому увагу на його здоровний стан, щоб старанно придержувався його приписів.

Спеціялісти заявили, що обовязком лікаря було вдержати хорого в надії, що він видужає.

Лікаря суд засудив на заплату відшкодування 9,000 пенге за чоловікові душевні терпіння.

Обі сторони внесли відклик.

Подібний процес відбувався в Відні з тією ріжницею, що лікар затаїв перед ним справжній стан його недуги.

ПОДЯКИ.

Я, нижче підписаний член від. 257 У. Н. Союза, складаю сердечну подяку головному урядови нашої організації за уділення мені допомоги з фонду запомогового в сумі $25, котрі стали мені великою помічю у моїм нещастю. Також дякую відділовим урядникам за їх труд.

Михайло Сокіл,
Джерзи Сіти, Н. Дж.

Я, нижче підписана членица тов. Запорозької Січи, від. 342 У. Н. Союза, складаю щиру подяку головним урядникам нашої організації за уділення мені допомоги з фонду запомогового в сумі $25, котрі стали мені великою помічю у тяжкім положенню. Також дякую місцевим урядникам за їх труд.

Марія Бобенчак.

Я, нижче підписаний член від. 72 У. Н. Союза, складаю щиру подяку головним урядникам нашої організації за уділення мені допомоги з фонду запомогового в сумі $25, котрі стали мені великою помічю у моїм каліцтві. Бажаю якнайкращого успіху У. Н. Союзови. Також дякую місцевим урядникам за їх труд.

Іван Вагнер,
Тайтусвіл, Па.

В ЧУЖИНІ

Як тільки згадаю рідну Україну,
То мене у серцю чогось заболить.
Бажав яб побачить рідні тихі села,
Де воля закута в кайданах ще спить.
Хоч тут маю волю і горя не знаю,
Хоч є друзі щирі, та що мені з них?...
Мене в Україну чогось завжди тягне,
Стрілою злетів би до тих стріх низьких.
Ніде так не гарно, як в нас в Україні:
Там нива хвилює, як море шумить.
До тих нив зелених, безмежно коханих,
Душа моя рветься і думка летить.
Як гарно дивитись на той мак червоний,
Що в буйній пшениці вогнями горить;
Як любо почути літньою порою,
Як в тиші вечірній село гомонить.
Ех, мрії широкі, безмежні, зрадливі,
Невідступні друзі мої в чужині,
Я вами вбиваю і смуток і горе
І здавлюю жаль свій у серцю на дні.

І. Надграничний.

БОЇ ВЕРБЛЮДІВ В ІНДІЇ.

Прастарий індійський звичай був уладжувати бої верблюдів. Ніхто не сказав би, що такий тихомирний, терпеливий до крайности звір може бути й завзятий до бою. Тепер старий звичай верблюжих боїв відновився в Індії. В індійському містечку Молтан уладили недавно такі бої верблюдів. Три пари верблюдів ступили до бою на просторій пісковій арені. Розярені звірі боролися більше як пів години, наступали один на одного. Два верблюди вийшли з бою тяжко поранені. Приглядалося цьому незвичайному боєви багато людей, між ними й багато Англійців, які досі не бачили таких двобоїв.

ФАБРИКАНТ ГРОШЕЙ.

У берегівській та севлюській окрузі (Закарпаття) появилися фальшиві срібні 10-коронівки. Звуком і полиском були дуже похожі на правдиві. Жандармам пощастило викрити фабрику тих фальшивих грошей. Була ця фабрика в Волоці в паляча тартаку, Дезидерія Федака. Знайшли там гарно уладжену фабрику для підроблювання грошей, багато вже готових грошей, які вже мали пустити в обіг, і кілька штук 10-коронівок ще необроблених.

Федак зробив собі цементові матриці, в які наливав металеву мішанину, а відтак штучки хемічно чистив і полірував, щоби подобали на срібні. Відливи старанно оглядав ; невдалі зараз нищив. Федак після арештування зізнав, що хотів робити однокоронівки, одначе це здавалося, йому неоплатне, тому взявся фабрикувати більші монети.

Федака передали берегівському судови.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

ТАРЗАН І ПРОЛЕВ.

(18)

Ормен говорив дуже поважно. „Нам прийдеться тепер робити роботу, котру досі робили чорні: розбивати табор, звивати його, ладувати річи на вози, виладовувати, перетягати вози через ями та стерегти табор перед нападом. Ця частина роботи небезпечна, але кождий з нас мусить по черзі до неї взятися, бо іншого виходу нема. Звільнені з тої служби лише кухарі й жінки.

„Тепер наперед мусимо наїстися. Хто вміє варити?" „Я вмію варити", сказала Ронда Тері. „Потім один чоловічий голос сказав: „Я вмію!" Всі оглянулися, хто це зголошується до одинокого безпечного заняття у виправі.

„Колиж то ви навчилися варити, Обровський?" — Бил Вест спитався. „Я раз жив з вами в таборі, і ви не вміли навіть розложити вогню, а тим менше варити". Обровський почервонів. „Ну, хтось мусить помагати Ронді", він сказав, „і ніхто до цього не зголошується".

Замісць нього до помочі Ронді призначено двох досвідчених кухарів. По сніданню виправа почала посуватися вперед. Ніхто не знав, що їх чекає. Американці ждали клопоту від ворожих Басутів, але ніколи не думали, що їх ждуть такі страшні пригоди, які ті, що вони їх стрінули вже в найближчих днях.